

Atıf/ Citation

Kulu, M. Mustafa, Ayşe Ömür Atmaca. "Takdim." Editöryal. *İsrailiyat: İsrail ve Yahudi Çalışmaları Dergisi*, no. 5 (Kış 2019): 1-10.

TAKDİM

M. Mustafa KULU

Doktora Öğrencisi, Arş. Gör., Uluslararası İlişkiler Bölümü, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye

Ph.D. Student, Res. Asst. Department of International Relation, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Selcuk University, Konya, Turkey

<https://orcid.org/0000-0002-6625-3727>

<mmkulu@gmail.com> <mkulu@selcuk.edu.tr>

Ayşe Ömür ATMACA

Doç. Dr., Uluslararası İlişkiler Bölümü, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye

Assoc. Prof. Dr., Department of International Relations, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Hacettepe University, Ankara, Turkey

<https://orcid.org/0000-0003-0705-213X>

<oatmaca@hacettepe.edu.tr> <atmaca.omur@gmail.com>

Makale Türü: Editöryal Makale

Yazım Tarihi: 31.12.2019

İsrailiyat: İsrail ve Yahudi Çalışmaları Dergisi'nin dördüncü sayısında beş tane araştırma makalesi bulunmaktadır. Bu sayıdaki araştırma makalelerin üç tanesi daha önceki yıllarda Konya'da ve Bandırma'da düzenlenen "Uluslararası İsrail ve Yahudilik Çalışmaları Konferansı"nda sunulan özleri yayınlanmış sözlü bildirilerin güncellenmiş ve geliştirilmiş biçimleridir. Son üç sayımızda konferansta sunulan bildirilerden yazılmış araştırma makaleleri ağırlıktadır. Bu noktada uluslararası konferanslarımızla ilişkili dergi yayıncılığını daha da ilerletmek istiyoruz.

Bu sayımızda ilk defa kitap/ tez söyleşileri bölümünü başlatıyoruz. Bu bölümde genelde alanla ilgili yeni yayınlanmış eserlerin yazarları, çevirmenleri, editörleri ve/ya yayıncıları ile yeni savunulmuş yüksek lisans veya doktora tezlerinin yazarları ve/ya danışmanları ile yapılmış yazılı söyleşiler yayınlanacaktır. E-posta üzerinden yazılı olarak yapılan bu söyleşiler eser odaklı olup alanla ilgili yazılan/derlenen/çevrilen kitapların veya savunulmuş yüksek lisans veya doktora tezlerinin tanıtımına ve anlaşılmasına katkıda bulunmak amaçlanmaktadır. Ayrıca bu röportajları yaparak alanla ilgili uzmanların mesleki deneyimlerini, alanıyla ilgili düşüncelerini, önerilerini veya yeni gelişmelerle ilgili bilgilerini okuyarak onları daha yakından tanıma imkanı

ortaya çıkacaktır. Kitap söyleşilerini konferanslarımızda verilen tez ve kitap ödülleri ile eş güdümlü yürüterek daha iyi sonuçlara ulaşmayı amaçlıyoruz.

Yazılı söyleşiler, normal söyleşilerden farklıdır. Çünkü klavyeyle veya elle dakikada kelime (words per minute) yazma sayısı (50), konuşmadaki (150) ve okumadaki kelime sayısına (200) göre daha düşüktür. Ayrıca röportajı veren tarafından üzerinde düzenlenme yapılmasına imkan verdiği için daha uzun sürede araştırarak sorulara cevap yazılması imkanı vardır. Söyleşi esnek zamanlı olup 20-60 dakika uzunluğunda bir soru cevap konuşması biçiminde tasarlanıp fotoğraf eklenerek ve gerekli yerlerde link verilerek gönderilebilecektir. Gönderilen yazılı söyleşi, başlık ve giriş gibi düzenlemelerden sonra editör tarafından yayınlanabilecektir. Bu noktada yeni eser yazarlarını/çevirmenlerini/yayıncılarını tarafımızla bağlantıya geçmeye davet ediyoruz.

Türkiye'de her alanda olduğu gibi İsrail ve Yahudilik çalışmaları alanında da bilimsel birikim veya ilerleme çok iyi durumda değildir. Yayın sayılarının alanlararası farklılaşması göz önüne alınarak bilimsel yayın sayısının (arz kapasitesinin) artırılması bu alandaki çözüm yollarında birisi olabilir. Ne kadar çok yayın çıkarsa toplam kalite artabilecek ve alternatifler arasında iyi olanı seçmek mümkün olabilecektir. Dergimizin yayın politikasına uygun hareket ederek bu alandaki birikimin artmasına katkı sağlamaya çabalıyoruz. Tarafımıza öğretim elemanı veya öğrenciler tarafından alanla ilgili gönderilen çalışmalar içerik ve şekil (form) bakımından ön incelemeye alındıktan sonra akademik yazım kriterlerine uygun olduğu sürece içerikle ilgili konulara çok genel yaklaşılmaktadır. Derginin periyodik olarak sürdürmesi göz önüne alınarak derginin etki değeri ile gelen yazılar arasında ilişkide çita devamlı artırılmaya çalışılmaktadır. Ayrıca yazılarda siyasi veya ideolojik görüşlerden ziyade akademik bir araştırma kaygısı olup olmadığına bakılmaktadır. Akademiyle ilişkili kişilerin gönderdiği yazılarda hiç değilse şekil olarak akademik kaygıların genelde ön planda olduğunu belirtmek isteriz.

Araştırma kültürünün derinleşebilmesi hem nitelik hem de nicelikle ilgilidir. Formel akademik bilgi üretim süreçlerinin bu artışlarda önemi büyüktür. Bu alanda yayın sayısı ve kalitesinin artması bu alandaki doktora tezi sayısındaki ve kalitesindeki artış ile mümkündür. Türkçe yayın sayısının artmasında en temel faktörler lisansüstü eğitim mezuniyetinde yayın yapma zorunlulukları, akademik yükselme ve akademik teşvik (dergimiz henüz teşvik şartlarına uygun değildir) olmuştur. Alanla ilgili yayın sayısını artırma yönünde bir yayın politikası takip ederek alandaki bilgiye erişim sağlamada aracılık etmek, iyi olanların seçilebilmesine fırsat vermek istiyoruz.

Türkiye'de İsrail ve Yahudilik ile ilgili yazılan eserlerde çok sık tekrara gidilmesi, araştırmaların birbirinin benzeri olması belirli dönemlerde belli konuların popüler olması gibi yaygın problemler vardır. Bu sorunu aşmak için

alandaki bazı adımların atılması lazımdır. Bu alanda köklü değişimler ilerlemeler yapılmazsa bile yenilikler (inovasyon) yapılabilir. Dünyadaki gelişmeler takip edilerek yerel olarak bu alana ne tür katkılar sunulabileceği üzerine düşünülmesi lazımdır. Böylece batıdaki bilgiler sadece tek taraflı alınmakla kalmayacak aynı zaman da az da olsa yerel katkı verilebilecektir.

Türkiye’de bu alanın yerel/ulusal özelliklerinden kaynaklanan nedenleri vardır: İbranicenin bilgisinin yeterli olmaması, İsrail Filistin ve Yahudilik meselesine hassas bir konu olmasından dolayı yaygın olarak siyasi veya dini/ideolojik açıdan bakılması, çeviri faaliyetlerinin yeterli olmaması ve var olanların içselleştirilmemesi, alan eğitimiyle ilgili üniversitede kurumsal yapılanmanın fazla olmaması, olumsuz/bozulmuş bilgidan uzak durma yaklaşımının egemen olması vb.

Derginin 2019 sonu itibarıyla yaklaşık olarak üstveri gösterim sayısı 4.000’e ve pdf olarak indirilme sayısı ise 22.000’e yükselmiştir. Okuyucularımızın/ziyaretçilerimizin kimler olduğunu, indirilen makalelerden nasıl istifade edildiğini tam olarak bilemiyoruz. Bunu öğrenebileceğimiz bir istatistik yoktur. Bu tür bilgileri ancak atıflardan dolayı olarak anlayabiliyoruz. Bu noktada Dergipark’ın academia.edu veya researchgate.net gibi zengin istatistikler vermesi daha kaliteli yayıncılık için katkı sunacaktır.

Pdf olarak dergimizin indirilme sayısı yüksek olmasına rağmen, maalesef dergimizin atıf alma sayısının çok yüksek olmadığını düşünüyorum. Bu durum editörlük ve yazarlık süreçleri yanında daha çok alan dışı genel okuyucular az da olsa alanla ilgili araştırmacılar tarafından takip edilmesi ile ilgili olabilir.

Daha çok Google arama ile geldiğini tahmin ettiğimiz makale indirmelerinin makale sayısı arttıkça daha da artması normaldir. Trafik kalitemize daha yakından bakılırsa okuyucuların çoğunun sosyal medya paylaşımlarından veya mobil uygulamadan ziyade Google aramaları sonucu sitemize gelmesi kuvvetle muhtemeldir. Çünkü dergimiz sosyal medyada çok güçlü değildir. Dergipark’ın arama motoru optimizasyonunun da (SEO) iyi olması Google sıralamada makalelerimiz üstlerde görülmesine olanak vermektedir.

Akademik olarak derginin atıf sayısı indirilme sayısından daha önemlidir. Atıf sayısının artması ise hem derginin hem de yazarların etki faktörü ile ilgilidir. Bu noktada her ikisini de değerlendirmeye alan h-endeks önem kazanmaya başlamıştır. Şu ana kadar herhangi bir atıf indeksine, alan indeksine ve veri tabanına başvuruda bulunmadık. Bundan sonra bu konuya gereken ağırlığı vermeyi düşünüyoruz.

Ankara Üniversitesi’nde “Sosyalist Siyonist İscı Partilerinin Kurumsal ve İdeolojik Kökenleri (1897-1935)” başlıklı doktora tezini savunma aşamasına getiren **Gökhan ÇINKARA** tarafından yazılan “Sosyalizmi ve Siyonizm’i Kaynaştıran Figür Olarak Ber Borohov’un Teorisine Kısa Bir Giriş” başlıklı

araştırma makalesi sosyalizm ve Siyonizm sentezi, ilk sosyalist (İşçi) Siyonizm-Siyonist örgüt olan Poale Zion'un kurucusu ve en önemli ideoloğu Ber Borochoy (1881-1917) hakkındadır.

Marks'tan Lenin'e kadar tüm sosyalist düşünürlerin Yahudilerin ulus olmadığı tezini Borochoy üretim ilişkilerinin yanına üretim koşullarını da ekleyerek çözmeye çalışmıştır. Diasporanın üretim koşulları içinde gerçekleşemeyen uluslaşma sürecinin Filistin'e yapılacak göç sonrasında belli bir toprağın (teritori) varlığı, siyasal bağımsızlık, dil ve kültür hürriyeti, kültürel gelişim hürriyeti gibi üretim koşullarının oluşmasıyla bunun başarılabilceğini iddia etmiştir. Bu süreçte proletarya ve burjuvazi arasındaki mücadelenin doğal bir sonucu olarak sosyalist yapı ortaya çıkacaktır. Sosyalist-Siyonizm'in Moses Hess'den sonra önemli öncülerinden birisi olan Borochoy, anti-semitizme (Yahudi aleyhtarlığı) bir yanıt olarak Marksizm'i ve Yahudi milliyetçiliğini (Siyonizm) birleştirerek bir çözüm bulmaya çalışmıştır

Makale başlığından da anlaşılabilceği gibi çalışma "çok kısa bir giriş" yazısıdır. Bu alan ilgili genel konuların ötesine geçilerek özel başlıkların, konuların farklı ve modern yöntemlerle incelenmesi gereklidir.

Gökhan ERDEN ve *Afganistan Tarihi- Başlangıçtan Günümüze* (2017) adlı kitabın yazarı **Ulaş Töre SİVRİOĞLU** tarafından yazılan "Peştunların Kökeni: Bene İsrail Teorisi/Etnolojik, Tarihi, Dilbilimsel ve Genetik Kaynakların Işığında Bir Tartışma" başlıklı araştırma makalesinde Peştunların Yahudi kökenli olup olmadığı iddiası işlenmektedir. Bazı diaspora Yahudileri (Koçin/ Malabar, Bene Israel, Bnei Menashe, Bene Ephraim (300, Hindistan) Beta Israel/ Falaşa (Etiyopya) vb.) veya günümüzde Yahudilikle ilişkisi olmayan bazı gruplar (Banu İsrail (Müslüman Uttar Pradeş, Hindistan), Knanaya 300.000 Hristiyan, Hindistan vb.), Igbo Jews (3000 Nijerya Yahudi?), Lemba (50,000, İslam Hristiyanlık ve Yahudilik karşımı), Brit-Am, Chiang Min (Çin) Cuvuro (Dağ) Yahudileri, Hazar Türkleri, Buhara Yahudileri) kökenlerinin Yahudilere veya kayıp Yahudi kabilelere dayandığı iddia etmektedir. Başkaları tarafından kayıp kabile oldukları düşünülenler (Japonlar, İrlandalılar ve Kızılderililer) de vardır.

Bu tür (kayıp on) Yahudi (kabile) oldukları iddia edilen/unutulan kabilelerin genelde Yahudilerin yoğun yaşadıkları yerlerin ötesinde yaşayan unutulmuş küçük Yahudi grupları ya da Peştun veya İngiliz (İskitler yoluyla) milletleri örneğinde olduğu gibi büyük gruplar oldukları görülecektir. Koçin Yahudilerinin kökenlerin kayıp kabileye dayandığı genelde kabul görse de diğer diaspora Yahudileri veya günümüzde Yahudilikle ilişkisi olmayan bazı gruplar hakkındaki iddiaları kanıtlamak zor olmaktadır. Ayrıca Peştunlar gibi kalabalık milletler Yahudi medeniyetinden farklı bir medeniyet havzası içerisindedirler. Peştun/Afgan kabilelerinin isimlerinden hareketle (Yusufzai gibi) kayıp kabile kökenli oldukları iddiası, Doğu Afganistan veya Kuzeybatı

Pakistan'da 7. yüzyıldan 20. yüzyılın başlarına kadar yaşamış ve 1950'lerde sonra İsrail'e göç Yahudiler ile karıştırılmamalıdır.

Daha çok apokrif kitap ve Talmud kökenli olan kayıp 10 kabile olgusu Yahudilik ve Hristiyanlıkta önemli bir dini tartışma konusudur. Kutsal metne dayanan kimlik arama isteği bazı gruplarda yaygındır. Ayrıca kriptodönme veya Yahudi kökenden gelme iddiaları sık sık komplo teorisi biçiminde ötekileştirmek için kullanılmaktadır. Bu tür iddiaların sadece dilbilim (örneğin soyad, kabile adı) çalışmaları kanıtlanması mümkün değildir. Bu alanla ilgili iddiaları desteklemek için yazılı ve arkeolojik kanıtlar yanında etnoloji, antropoloji ve gen çalışmaları da kullanılmalıdır.

Kayıp on kabile konusu İsrail'de Yahudi kimliği tartışmalarında zaman zaman gündeme gelmektedir. Geri Dönüş Kanunu'na (hok ha-şvut) göre Yahudi kökenli olmak önemli bir problem olduğu için göç edenler veya hükümet köken araştırmasına önem vermektedir. Bu çerçevede Yahudiliğini koruyanların göçmesine izin verirken Yahudi kökenli olmalarına rağmen sonradan zorla döndürüldüklerini iddia edenlere karşı hassas bir politika takip etmektedir. İsrail bu konuda gerekli araştırmaları yaptıktan sonra Yahudi olduklarını iddia edenlerin göçlerine izin vermektedir. Bu durum özellikle Etiyopya konusunda önemli bir sorundur. Yahudiliğe dönen Etiyopya'da yalayan veya İsrail'e yaşayan Falaşaların (Falash Mura, 8000 Etiyopya) göç etmesine veya vatandaşlığa kabul edilmesini bazı kesimler desteklerken bazı kesimler ise tepki vermektedir. İsrail Yahudiliğe geri dönen bazı Falaşaların dönmesine veya vatandaşlığa kabul edilmesine sınırlı izin vermektedir.

Yazar burada Peştunların Ortadoğu (Bene İsrail) kökenli veya Hint Avrupa kökenli olma varsayımlarını karşılaştırmıştır. Afganistan'da Farsça (Darice) yanında resmi dil Hint Avrupa kökenli Peştuca dilinden hareketle Peştunların Yahudi kökenli olmalarının daha zor olduğu sonucuna vardığı görülecektir.

Rusya Çalışmaları uzmanı olan tarihçi **Resul TURAN** tarafından yazılan "Çarlık Rusya'sı ve Sovyet Birliği'nde Gürcü Yahudileri" başlıklı araştırma makalesinde Gürcü Yahudilerinin Çarlık Rusya'sı, Sovyetler Birliği ve Gürcistan Cumhuriyeti'ndeki tarihsel ve toplumsal tarihi hakkında genel bilgi verilmektedir. Etraflarındaki Aşkenazi ve Dağ Yahudilerinden (Judeo-Tat or Juhuri) farklı olan Kafkasya'da yaşayan Gürcü Yahudiler Yahudi Gürcüce (Gruzinik) dilini kullanmışlar, önemli bir antisemitizm ve asimilasyonla karşılaşmadıkları için Gürcü nüfus içinde önemli bir nüfus oranına sahip olmuşlardır.

Yahudilerin Gürcistan'daki durumlarını sinagog ziyaretlerinde yakında görmek mümkündür. Tiflis'teki sinagoga rahatça girilebilmesi, ülkedeki çok kültürlülük ve birlikteki yaşam hakkında ipuçları vermektedir. Çünkü yabancıların sinagog ziyaretinde karşılaştıkları durum, ulusal Yahudi cemaatin yaşadığı ortamı da bir göstergesidir.

İbrahim AL-KHAFFAF tarafından yazılan “Malhamat Daniel” başlıklı araştırma makalesi Eski Ahit’teki ismi geçen peygamberlerden birisi olan Danyal’a atfedilen Melhamet kitabı hakkındadır. Melhame(t) (ملحمة/ملهمه) türü kitaplar doğa olgularından (astroloji, meteoroloji, kozmoloji, jeoloji) hareketle ülkeleri ve milletleri ilgilendiren gelecekteki savaş, devletlerin yıkılışı gibi büyük sosyal siyasi olayları tahmin etmeye yarayan fal, kehanet veya bakıcılık türü eserlerdir.

Dört bölümden oluşan eserin belki beşinci bölümü eklerdir (s. 166-259). Yazar burada üç eke yer vermektedir. Yazar burada yazmaların yazıya aktarılmış tenkitli metinlerini veya tıpkıbasımlarını vermektedir.

Yazar makalede yazarı, yazım yeri ve zamanı belli olmayan ana nüshadan tercüme edilen ama zamanın ve bölgenin özellikleri ile harmanlanan eserlerin hangi bölgede (Necef), ne zaman (11. yy) ve kim (Şii) tarafından yazıldığını incelenmektedir. Süryanice veya Aramiceden Arapçaya çevrilen asıl nüshasının elimizde olmamasına rağmen bu asıl nüshadan istinsah edilen el yazması farklı nüshalarının/kopyalarının elimizde olduğunu aktarmaktadır. Yazar çalışmasında Necef kopyası adını verdiği kopya nüshadaki bilgileri diğer üç kopya nüsha ile karşılaştırarak incelediği nüshanın neden Necef’te, Şii bir kişi tarafından, 11. yüzyılda çoğaltılmış olabileceğini kanıtlamaya çalışmaktadır. Yazarın asıl nüshaya en yakın kabul ettiği Necef kopyasındaki/nüshasındaki bilgilerden hareketle Danyal’ın Mezopotamya’daki hayatı hakkında o dönemki bakışı ve geleneği yakalamaya çalışmaktadır.

Peygamberler adına eser/söz yazmak İslam dünyasında bilinen bir olgudur. İslam dünyasında Danyal’a nispet edilen bu eser akıllara peygambere nispet edilen fiten ve melahim kitaplarını getirmektedir.

Emekli asker akademisyen **Murat KÖYLÜ** tarafından yazılan “İsrail’in Kudüs ve Filistin’e Yerleşim Faaliyetleri ve Filistin Halkının Geleceği” başlıklı araştırma makalesinde İsrail Filistin meselesinin en önemli konu başlıklarından birisi olan yerleşim konusunun tarihi süreci ortaya konmaktadır. Kısaca Kudüs merkezli olarak Süleyman, Asur, Babil ve İsa zamanlarındaki olaylar genel olarak anlatıldıktan sonra yerleşimcilik hakkında kronolojik ve genel bir bilgi verilmektedir.

Tüm dünyada olduğu gibi, göç ve yerleşimcilik konusu Ortadoğu’da her zaman bir sorun olarak var olagelmıştır. Burayı sömürgeleştirilenler buraya yerleşim yerleri kurmuşlardır. Birinci Dünya Savaşı’ndan sona İngilizlerin veya Fransızların bu bölgede kurdukları yerleşim yerleri yerleşimci sömürgeciliği (settler colonialism, çok sayıda insan topraklarda kalmak ve kaynakları kullanma amacıyla merkezden sömürgeye göç eder) değil sömürü sömürgeciliği (exploitation colonialism, az sayıda insan merkeze maddi kaynak aktarmak amacıyla sömürgeye göç eder) olduğu için kalıcı olmamıştır. İngilizlerin ise Filistin bölgesinde Yahudileri yerleştirerek uyguladıkları vekil

sömürgecilik (surrogate colonialism, sömürgeci devlet, hâkim etnik kökenin dışında grupları sömürgeye göç ettirir) ise kalıcı olmuştur.

Baas'ın Irak'ın kuzeyini Araplaştırması, Türkiye'nin Kıbrıs'ın kuzeyini Türkleştirilmesi, Ermenilerin Karabağ'ı Ermenileştirilmesi veya Türk ve Rum ahali mübadelesi, Suriyeli mülteciler, Türkiye içinde Kürtlerin yer değiştirilmesi, Peştunların 19. yüzyılda kuzeye göç ettirilmeleri vb. tür yerleşimcilik veya göç hareketleri milliyetçi, güvenlikçi veya iç sömürgeci (internal colonialism, tek bir ülke içinde merkez çevre üzerinde sömürgeci politikalar uygulayarak merkeze kaynak aktarı) güdülerle ilgili olabilir. Bu tür yerleşim ve göç faaliyetleri devletleri yerleşimci/ sömürgeci devleti yapmayabilir. İsrail yerleşimciliği ve göç ise diğer yerleşimcilik hareketlerinden daha istisnadır. İsrail'in bir yerleşimci devleti (colonial settler state) olduğu iddia edilmektedir. İsrail bu göç ve yerleşimcilik ile ilgili olmayan yeni gerçekliği yaratmayı başarmıştır. Böylece 50 yıl gibi bir sürede İsrail devletini kurabilecek bir nüfusa/toprağa ulaşmıştır.

Çoğu millet gibi, Yahudilerin ataları da bu topraklara göçmen olarak başka yerden gelerek yerleşmişlerdir. Fakat bu topraklardan bir kaç defa sürülmelerine rağmen hep bu topraklara dönme arzusunda olmuşlardır. Bundan dolayı Yahudi kimliğinin oluşmasında Tevrat'ın mı yoksa Kudüs'ün (Siyon) mü diğer bir deyişle yazının mı yoksa toprağın mı daha önemli olduğu hep tartışma konusudur. Elbette ki bu soruya her ikisi de demek daha doğrudur. Yani Yahudiler dinlerini dünyevileştirmişler, dünyalarını da dinleştirerek bir kimlik yaratmışlardır diye bütüncül bir yaklaşıma sahip olunabilir. Fakat bu bütünü parçaya ayırmak istenirse hangisinin daha önemli olduğu zor bir konudur. Maddî veya manevî öğelerin hangisinin daha önemli olduğuna göre verilecek cevap değişebilecektir.

Yahudiler yerleşimciliğin nasıl algılandığının üzerinde çalışılması lazımdır. İsrail yerleşimciliği sürgünlerin toplanması (ingathering of the exiles) olarak algılamakta, buraya göç etmenin (aliyah) Yahudi kimliğinin bir parçası olduğunu ifade etmektedir. Siyonizm'i ise bu göç hareketlerinin 19. yüzyılda aldığı siyasi bir hareket biçimi olarak görmektedir. 1939'den sonra gerçekleşen büyük göçlere ise numaralandırılmak yerine genel olarak aliyah denilmektedir.

İsrail'de 1967 sonrası işgal edilen yerlerde yeni yerleşim yerlerinin kurulması noktasında net bir uzlaşma yoktur. Fakat karşı çıkanlar destek verenlerden daha az olduğu için, destek verenler durumsal yaklaşanları da yanlarına alarak yerleşimcilik politikalarını devam ettirmektedirler. Obama yönetimindeki ABD 2016 yılında Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin İsrail'den yasa dışı yerleşimlerine son vermesini isteyen kararını ilk defa veto etmeyerek çekimser kalırken Trump yönetimindeki ABD 2019 Kasım ayı içinde ABD'nin Batı Şeria'daki sivil Yahudi yerleşimler yerleri kurmasının uluslararası hukuka aykırı olmadığı kabul etmiştir. Bu durum yerleşim yerlerinin daha da büyük bir soruna dönüşeceğinin işareti gibidir. Bu noktada yerleşimcilik

politikalarının savaşız bir biçimde geri döndürülemez noktaya ulaşmak üzere olduğunun bilincine varılarak süreci barışla geriye döndürecek adımlar atılmalıdır. İsrail'de Yahudilerin doğal nüfus artışı devam ettiği gibi hala dünya üzerindeki Yahudilerin yarısından fazlası diasporada yaşamaktadır ve diasporada yaşayanların İsrail'deki yasalara göre istedikleri zaman İsrail'e dönme haklarının olduğu unutulmamalıdır.

1947-49 yılları yıllarındaki Arapların sürgünü konusunda ise İsrail Arapları zorla sürdüğünü (etnik temizlik) kabul etmemekte, bunları yerlerinde olmayan/absentee (tarihsel olarak savaş durumunda teslim olmayıp yerlerini terk edenlerin (kaçkınların) durumuna benzer) olarak kabul etmekte ve dolayısıyla da bunların geri dönüş hakkını kabuk etmemektedir. Yaklaşık 700.000 Arap Dir Yasin'de olduğu gibi Yahudi katliamından korktukları ve/veya Yahudi yönetiminde yaşamak istemedikleri için genelde savaşmadan yerlerinden ayrılmışlardır. Yahudilerde resmi söyleme göre, bu göçler savaş hazırlığı olarak panik içinde Arap liderlerin isteği ile topraklarını terk etmelerinden dolayı (willing-flight) olmuştur. İsrail'in bir sorumluluğu yoktur. Araplar ise İsrail'in yarattığı panikle veya zorla yerlerini terk ettiklerini ifade etmişlerdir. İsrail'de post-Siyonist söylemin etkisindeki yeni tarihçilere göre ise bu durum o zamanki İsrail savunma güçlerinin ana omurgasını oluşturan Haganah tarafından uygulamaya konan ve daha sonra Dalet planı olarak ünlenecek olan programın bir sonucudur. Bu programa göre BM taksim planındaki Yahudi devleti sınırlarındaki Filistinlilerin (675 köy) temizlenmesi ve kurumların ele geçirilmesi planlanmıştı.

Bu yerleşimcilik hırslarının önünde nasıl durulacağına iyi planlanması lazımdır. Çünkü bu yayılmacılık hırsları zamanla burada kalmayacaktır. Bundan 100 yıl sonrası düşünülerek bu yerleşimcilik hareketlerinin daha da genişlememesi için durum daha da kötüleşmeden önlem alınması lazımdır. Bu ise yerleşim yerlerini ayırarak/ya da nüfusu göç ettirerek (intikal/transfer/tehcir) değil beraber yaşayarak olur. Maksimalist söylemlerden kaçınırken refah içinde barış ve birlikte yaşam için gerekli adımlar atılmalıdır.

Eş editör M Mustafa KULU'nun **Osman BAYDER** ve **Özcan AKDAĞ**'ın çevirdikleri eser hakkında sorduğu yazılı sorulara verdikleri cevaplar söyleşiler bölümünde "Musa b. Meymûn (Maimonides), Delâletu'l-Hâirîn" başlığı altında yayınlanmıştır.

Kitabı Mukaddes üzerine yaptığı tefsirleri de önemli olan İbn Meymun'un eserleri inanç esaslarının (amentü) oluşmasında önemlidir. İbn Meymun'un Yahudi iman esasları üç ana madde ile ilgilidir: yaratıcı (1-5) vahiy (6-9) ve mükâfât-ceza ve kader (10-13). Bu esasların İslam inanç esasları ile benzerliği vardır. Yazar bu esasları sistemleştirirken İslam'dan etkilenmiştir. Bu noktada tercüme edilen bu eser İslam kelamındaki tartışmaların yoğun bir şekilde Yahudi kelamına taşınmasıdır.

Yahudilik dini düşüncesinde üç Musa önemlidir: Hz Musa, 12. yüzyılda Müslüman mantığında veya kelamından etkilenmiş Musa İbn Meymun ve 19. yüzyıl Yahudi Aydınlanma filozoflarından Moses Mendelssohn. Son iki Musa peygamber Musa'yı değerlendirirken birbirlerinden farklı düşünmüştür. Örneğin Moses Mendelssohn vahyi kabul etmekle birlikte Musa bin Meymun'dan farklı olarak vahyi durağan değil gelişme gösteren bir süreç olarak ele almış ve Tevrat'ın tamamının vahye dayanmadığını ileri sürmüştür. Musa bin Meymun ise vahyi Müslüman düşüncesindeki gibi yorumlamıştır.

Bu tür düşünürler dini bilginin teşekkül devresinde bir konunun temel unsurlarını tutarlı bir biçimde tanımlayarak, sınıflayarak, açıklayarak ve bütünlüklü bir yapı kurarak dinin teorileştirilmesinde önemli roller oynamaktadırlar, çünkü şeriat kurucu peygamberler döneminde bu tür çalışmalar yapılmadığı için daha sonrasında bunlar yapılmıştır. İslam inancının teorileşmesinde Yahudiliğin etkisi olduğu gibi Yahudiliği teorileşmesinde de İslam'ın etkisi olmuştur.

Yahudilerin Müslümanlığa etkisi daha çok tefsir, hadis ve tarih alanında olmuştur. Yahudiler ve Hıristiyanlarla irtibatın olduğu ilk dönemde bu tür etkilenmeye genel olarak İsrailiyat denilmektedir. Ayrıca Yahudi ve İslam reddiyesi/ söz (yazı) dalaşı/ kalem kavgası (polemics), müdafaası/ savunması (advocacy) ve yorumu/nazariyesi (speculation) da önemli bir alandır. Bu noktada İbranice bilen İslam alimlerinin çok olmaması en önemli etkidir. Tevrat eleştirisi ile ön plana çıkan İbn Hazm (1064) bile çok İbranice bilmediği gibi Ali bin Rabban al-Tabari (+ ö. 865), İbn Kuteybe (ö. 889), Yakubi (ö. 905), Taberi (ö. 923), Mesudi (ö. 956), Makdisi (ö. 966), Bakillani (ö. 1013), Biruni (+ ö. 1050) gibi şahıslardan İbranice bilen azdır. İslami bilginin oluşum döneminde Yahudilikten veya Hıristiyanlıktan İslam'a dönenler önemlidir. Sahabeden Abdullah bin Selam, Kabul-Ahbar (?) tabiinden Vehb bin Münebbih, tebeüt-tabii'n-den el-Kelbi, İbn Cüreyc, İbn İshak, Mukatil bin Süleyman, Süddi el-Kebîr gibi alimler bunlara örnek olarak verilebilir. Samuel el-Mağribî (ö. 1175) gibi sonraki alimler de İslami polemikte önemlidir.

İsrailiyat bilgi birikiminin oluşumunda Müslümanlığa kabul kutsal kitap bilen eden dönme Yahudilerden veya Hıristiyanlardan aktarılan sözlü rivayetler veya kalem aldıkları eserler önemlidir. Özellikle Batı aydınlanmasına kadarki süreçte (800–1400) yeni Platoncu Meşşai veya İsraki yaklaşım Yahudi-İslami (Judeo-Islamic) mirasına sahip bilginler arasında etkili olmuştur. Mutezile'den etkilenen Said bin Yusuf el-Feyyumi (Saadia Gaon), İbn Rüşdçülük (Averroism) etkilenen İbn Meymun, Narbolu Musa (Moses ben Joshua) ve Levi Ben Gerşom (Gersonides), İbn Arabi'den etkilenen İbrahim Ebulafiye (Abraham Abulafia), Farabi ve İbni Sina gibi kişilerin de yakın olduğu neoplatonizm etkilenen İbn Cebiro (Solomon bin Gabirol) ve Bahiye bin Bakuda (Bahya bin Pakuda), Gazalî'den etkilenen Yehuda Halevi, Sufilerden

etkilenen Hayyim ben Joseph Vital (Lurianik Kabbalacı), Sad bin Mansur b Kemmune (İbn Kammuna) gibi Yahudi bilginleri İslam bilgisine sahip olan ve bilgilerini yazılarına aktaran en önemli kişilerdir. Bu noktada İsrailiyat'ın Müslümanlara etkisi kadar İslamiyat'ın (İsmailiyat) Yahudilik dini üzerindeki etkisinden bahsedilebilir.